

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi: Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme*

Cumhur HAVAN**

ÖZ

Göç olgusu, küreselleşme, iç savaşlar, ekonomik sıkıntılar güvenlik vb. pek çok bağımsız değişkenin tetiklediği karmaşık bir konudur. Hedef ülkeler, bu karmaşayla başa çıkabilmek ve göçün etkilerini en aza indirmek için göç yönetiminin önemli bir unsurunu oluşturan sosyal uyum/entegrasyon alanında politikalar üretmelidir. Bu süreç, bütün paydaşların katılımını gerektirir ve koordinasyon içerisinde çalışmayı, merkezi olmayan bir yaklaşımla yerel yönetimlere ve yerel düzeydeki toplumsal dinamiklere odaklanmayı da zorunlu kılar. Bu araştırma, Türkiye'deki göçmenlerin sosyal uyum sürecinde yerel yönetimlerin rolünü incelemektedir. Göçmenlerin topluma entegre olma ve sosyal uyum sağlama süreci, yerel yönetimlerin politika ve uygulamalarıyla yakından ilişkilidir. Çalışmada, Türkiye'deki belediyelerin göçmenlerin sosyal uyumunu teşvik etmek için izlediği politika ve stratejiler ile bu stratejilerin etkileri ele alınmaktadır. Araştırma, Türkiye'deki belediyelerin göçmenlerin sosyal uyum sürecine katkı sağladığını, ancak bazı alanlarda daha fazla iyileştirmeye ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle dil eğitimi, iş bulma imkânları ve kültürel etkileşim gibi konularda daha fazla destek ve kaynak tahsisinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, Türkiye'deki belediyelerin göçmenlerin sosyal uyumunu destekleme sürecinde kritik bir rol oynadığını ve bu sürecin daha etkin bir şekilde yönetilmesi için daha fazla kaynak aktarımı ve çaba harcanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Yerel Yönetimler, Sosyal Entegrasyon.

Başvuru / Kabul: 30 Nisan 2024 / 07 Haziran 2024

The Effect Of Local Governments On The Social Cooperation Of Immigrants: A Study On The Role Of Municipalities

ABSTRACT

The phenomenon of migration, globalization, civil wars, economic problems, security etc. It is a complex issue triggered by many independent variables. In order to cope with this complexity and minimize the effects of migration, target countries should produce policies in the field of social cohesion/integration, which constitutes an important element of migration management. This process requires the participation of all stakeholders and requires working in coordination and focusing on local governments and social dynamics at the local level with a decentralized approach. This research examines the role of local governments in the social adaptation process of immigrants in Turkey. The process of immigrants' integration into society and social adaptation is closely related to the policies and practices of local governments. The study discusses the policies and strategies followed by municipalities in Turkey to promote the social integration of immigrants and the effects of these strategies. The research reveals that municipalities in Turkey contribute to the social integration process of immigrants, but further improvements are needed in some areas. The need for more support and resource allocation, especially on issues such as language education, employment opportunities and cultural interaction, is emphasized. As a result, this

* Bu araştırma makalesinin verileri anket veya mülakat teknikleri kullanılarak elde edilmediğinden etik kurul izni gerekmemiştir.

In this research article, ethics committee permission was not required as the data were not obtained using survey or interview techniques.

** Dr., Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, E-posta: cumhurhavan@gmail.com, ORCID Numarası: [0000-0003-3289-4523](https://orcid.org/0000-0003-3289-4523)

study concluded that municipalities in Turkey play a critical role in the process of supporting the social integration of immigrants and that more resources and efforts should be spent to manage this process more effectively.

Keywords: Migration, Local Governments, Social Integration.

Received / Accepted: 30 April 2024 / 07 June 2024

EXTENDED ABSTRACT

Migration is a multifaceted phenomenon with far-reaching implications, influenced by many interconnected factors such as globalization, civil strife, economic instability, and security concerns. These factors, operating both independently and in conjunction, contribute to the movement of individuals across borders, either voluntarily or involuntarily, resulting in diverse migratory patterns observed globally. Addressing the complexities and challenges associated with migration necessitates developing and implementing comprehensive policies to promote social cohesion and integration within destination countries. This extended abstract seeks to delve into the pivotal role of local governments in Turkey in facilitating the social integration of migrants, examining the policies, strategies, challenges, and potential avenues for improvement.

Turkey, situated at the crossroads of Europe and Asia, has historically been a transit and destination country for migrants due to its geographical location and cultural significance. In recent years, Turkey has emerged as a significant host country, accommodating nearly 5 million irregular migrants, the majority of whom reside in urban areas. This influx of migrants presents opportunities and challenges for Turkish society, necessitating effective social integration and cohesion strategies.

Local governments serve as the frontline actors in the integration process, tasked with implementing policies and delivering services that directly impact migrants' lives. The success of integration efforts hinges upon the collaborative efforts of various stakeholders, including governmental bodies, civil society organizations, and migrant communities themselves. Therefore, adopting a holistic approach that fosters cooperation and coordination among these diverse stakeholders is imperative.

One of the critical aspects of social integration is language acquisition. Proficiency in the host country's language is essential for migrants to access education, employment, and social services, and interact with the local community. Turkish municipalities have implemented language training programs to support migrants learning the Turkish language. However, there is a need for further investment in these programs to ensure their accessibility and effectiveness.

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi: Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

Language acquisition stands out as a cornerstone of social integration, Proficiency in the host country's language is essential for migrants to access education, employment, and social services, and engage meaningfully with the local community. Turkish municipalities have taken strides towards facilitating language acquisition among migrants through language training programs. However, there remains a pressing need for further investment in these initiatives to ensure their accessibility and efficacy.

Employment represents another critical dimension of integration, allowing migrants to achieve economic independence and contribute positively to the host society. Turkish municipalities have introduced various employment programs to facilitate migrant integration into the labor market, including vocational training, job placement services, and entrepreneurship support. Nevertheless, structural barriers such as discrimination, lack of recognition of foreign qualifications, and limited job opportunities continue to pose significant challenges to migrant employment.

Cultural interaction and social cohesion also play pivotal roles in the integration process, fostering mutual understanding and acceptance between migrants and the host community. Turkish municipalities have endeavored to promote cultural exchange and social cohesion by organizing cultural events, intercultural dialogue initiatives, and community engagement activities. However, there is a need for concerted efforts to address underlying prejudices and promote meaningful intercultural exchange at the grassroots level. In addition cultural interaction and social cohesion are vital for integration, fostering understanding between migrants and the host community. Turkish municipalities organize cultural events and community engagement activities to promote cohesion. Despite efforts, challenges such as limited resources and bureaucratic hurdles remain.

Despite the commendable efforts of Turkish municipalities in facilitating the social integration of migrants, several challenges persist. Limited resources, bureaucratic hurdles, and political pressures often impede the effective implementation of integration policies. Moreover, the heterogeneity of the migrant population, characterized by differences in language, culture, and socioeconomic background, necessitates tailored approaches to address their diverse needs and experiences.

Turkish municipalities must prioritize resource allocation, capacity building, and stakeholder engagement to enhance integration. A rights-based approach is crucial, ensuring

the dignity and rights of migrants are upheld. Collaboration and investment are essential for successful integration, benefiting migrants and host communities.

To overcome these challenges and enhance the effectiveness of integration efforts, Turkish municipalities must prioritize resource allocation, capacity building, and stakeholder engagement. This entails a sustained commitment to promoting social cohesion and inclusion, and recognizing the valuable contributions that migrants bring to Turkish society. Furthermore, adopting a rights-based approach that upholds the dignity and rights of migrants, irrespective of their legal status or background, is imperative.

In conclusion, the social integration of migrants in Turkey represents a complex and multifaceted process that demands the collective efforts of various stakeholders, including local governments, civil society organizations, and migrant communities. While Turkish municipalities have made commendable strides in promoting social cohesion and integration, there remains ample room for improvement. By prioritizing language education, employment opportunities, cultural interaction, and community engagement, Turkish municipalities can create more inclusive and welcoming environments for migrants, thereby fostering social harmony and contributing to the country's overall development and prosperity.

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin dağılma döneminden beri Anadolu topraklarına göç alan Türkiye, coğrafi, tarihi ve kültürel bağları olan ülkelerden gelen insanların sığınma noktası oldu. 20. asrın son çeyreğinde, Rusya ve Amerika arasındaki soğuk savaşın bitmesi sonucunda çift kutuplu dünya düzeninin sona ermesiyle başlayan yenedünya düzeni ve Türkiye'nin komşu coğrafyalarında siyasi ve ekonomik çalkantıların artması gibi sebepler düzensiz göç hareketlerinde hem çeşitliliğe neden olmuş hem de bu göç hareketlerini hızlandırmıştır.

Son olarak 2010 Yılında başlayan Arap baharının bir sonucu olarak patlak veren Suriye iç savaşı ile birlikte Türkiye, 2015 yılında dünyanın en büyük mülteci stok nüfusunu barındıran ülkesi olmuştur ve bu mültecilerin çoğunluğu Suriyelilerden oluşmaktadır. Bugün, ülke nüfusunun %6'sı mülteci ve göçmenlerden oluşmaktadır. Türkiye'deki Suriyeli nüfusun yaklaşık üçte biri, Türkiye'de doğup büyümüş olan 10 yaş ve altı çocuklardan oluşmaktadır. Ayrıca, Suriyeli nüfusun önemli bir bölümünü de (yaklaşık %25), 10-20 yaş arası gençler oluşturmaktadır. Bu da demektir ki, Türkiye'deki Suriyelilerin yaklaşık %60'ı ya Türkiye'de doğmuş ya da çocukluklarının büyük bir kısmını Türkiye'de geçirmiştir; bu sebeple, Türkiye'deki yaşama, Suriye'deki yaşamdan daha fazla alışkındırlar.

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi: Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

Mültecilerin gönüllü geri dönüşünü çeşitli boyutları ile tartışan (Buz ve Korç 2021) yayımlar gibi Suriyelilerin ele alındığı çalışmalarda mülteciler için geri dönüşün anlamı ve uygulanabilirliği, ulus-devlet ve vatandaşlık tartışmasıyla bağlantılı olarak tartışan (Yücel 2019), geri dönüş eğilimlerini inceleyen (Tanrıku ve Doğan 2020), etnik kökenin geri dönüş etkileri (Sönmez ve Şahin 2021) ile Suriyelileri geri göndermenin hukuksal boyutu (Çelik 2021) ve Türkiye'deki mülteciler bağlamında ortaya çıkan geri dönüş tartışmaları, geri dönüşün koşulları ve entegrasyon konularına odaklanan çalışmalar (İçduygu ve Ayaşlı 2019) ve son olarak da farklı toplumsal grupları bünyesinde barındıran bir yerleşim bölgesi olarak Mamak ilçesini sosyolojik anlamda bir laboratuvar olarak tanımlayan (Sağiroğlu ve Yılmaz 2021), çalışmalar, Suriyeli mülteci nüfusunun büyük bir bölümünün ülkelerine geri dönmeye daha az eğilimli olduğunu ve yıllar geçtikçe dönme arzusunun azaldığına işaret etmektedir.

AB'nin güvenlik politikası ve göçü dışsallaştırma stratejisi yanında, Suriye'deki savaşın belirsiz koşulları, üçüncü ülkelere yerleştirilme veya geri dönme olasılığını gölgelemektedir. Bu sebeplerle, toplumsal uyum ve yerel entegrasyon, Türkiye'nin mülteci gündemindeki ana sorunlardan biri olarak öne çıkmaktadır.

Göçmenlerin sosyal uyumu, çağdaş toplumların karşılaştığı en önemli sosyal sorunlardan biridir. Göç olgusunun artmasıyla birlikte, göçmenlerin geldikleri topluma entegre olmaları ve uyum süreçleri hem göçmenler hem de yerel toplumlar için kritik bir hale gelmiştir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin, özellikle belediyelerin, sosyal uyum süreçlerindeki rolü giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

Literatür Taraması ve Teorik Zemin

Literatürde, göçmenlerin sosyal uyumu üzerine birçok çalışma bulunmaktadır. Örneğin, Castles ve Miller (2008) göçmenlerin sosyal uyumunu etkileyen faktörleri geniş bir perspektiften ele alırken, Portes ve Rumbaut (2001) göçmen çocuklarının eğitim sistemindeki uyum süreçlerini detaylandırmıştır. Aynı şekilde, Ager ve Strang (2008) sosyal uyumu; konut, eğitim, sağlık hizmetleri gibi temel hizmetlere erişimle ilişkilendirerek analiz etmiştir. Türkiye bağlamında ise, İçduygu ve Yüksek (2012) Türkiye'ye yönelik göç hareketlerinin tarihsel gelişimini ve bu süreçte yerel yönetimlerin rolünü incelemiştir. Benzer şekilde, Kirişçi (2007) ve Erder vd. (2014) göçmenlerin yerel topluma uyum süreçlerinde belediyelerin etkisini vurgulamışlardır.

Bu çalışmalar, göçmenlerin sosyal uyumunu çeşitli açılardan ele almakta, ancak yerel yönetimlerin bu süreçteki spesifik katkıları ve uygulamaları üzerine odaklanan kapsamlı çalışmalar sınırlı kalmaktadır. Dolayısıyla, bu çalışma, literatürde göçmenlerin sosyal uyumunda yerel yönetimlerin rolü üzerine mevcut olan bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmanın amacı, son yıllarda Türkiye'ye gerçekleşen kitlesel göç hareketleriyle birlikte gündeme gelen entegrasyon tartışmalarını, kurumsal, teorik, hukuki ve tarihsel açılardan ele alarak, entegrasyon süreçlerinde yer alan paydaşların rollerini bir yerel yönetim birimi olan belediyeler bağlamında ele almaktır. Böylece, yerel yönetimlerin göçmenlere yönelik politikalarının geliştirilmesine yönelik öneriler sunulacak ve bu alandaki akademik çalışmalara katkıda bulunulacaktır. Araştırma, göç ve mülteci çalışmaları bağlamında açığa çıkan teorik tartışmaları, ikincil kaynakları ve alan uzmanlarının çalışmalarından elde edilen verileri kullanmaktadır. Sırasıyla, göç ile ilgili kavramsal çerçeve, Türkiye'de düzensiz göçün yakın tarihi, sosyal uyum-entegrasyon kavramları, sosyal uyumda yer alan paydaşlar, sosyal uyumda belediyelerin rolü, iyi uygulama örnekleri, göçmen entegrasyon politikası endeksi (MIPEX) ve son olarak göçmenlerin sosyal uyumda hedef ülkeye olan etkileri ele alınacaktır.

Göç ile İlgili Kavramsal Çerçeve

Göç terimlerinin kullanım biçimleri, taşıdıkları anlam açısından farklılık gösterebilir. Bazı terimlerin kesin tanımları olmasına rağmen, benzer durumlar için kullanılan terimlerde çeşitlilik görülebilir. Göç alanında bazı kavramların içerdikleri anlam farklılıklarına rağmen, bu terimlerin birbirlerinin yerine kullanıldığı gözlemlenmektedir.

Türk Dil Kurumunda (TDK) göç, *“Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret”* olarak ifade edilmiştir (TDK 2024). 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) ise göç 3. Maddede şu şekilde ifade edilmiştir: *“Yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını, Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı...”*.

Göç, ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yönleriyle toplum yapısını değiştiren bir nüfus hareketi olarak tanımlanabilir ve coğrafi mekân değiştirme sürecini ifade eder (Aslan ve Güzel 2016: 311).

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi: Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

Göçmen tanımına baktığımızda, göç literatüründe genel kabul gören uluslararası bir tanımın olmadığı görülmektedir. Ülkemizde 2006 yılında yürürlüğe giren 5543 sayılı İskân Kanunu'nda göçmen; *“Türk soyundan ve Türk kültüründen olan ve yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu Kanun gereğince kabul edilen kişilerdir.”* şeklinde tanımlanmıştır.

Birleşmiş Milletler ise göçmen kavramını; *“sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden birey”* olarak tanımlamıştır (IOM 2009: 37).

Çalışmamızda ise göçmen kavramı, İskân Kanunu'nda kullanılan anlamından farklı olarak, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda (YUKK) yer verilen Türkiye'de yasal kalış hakkına sahip yabancılar, uluslararası koruma başvurusu veya statüsü sahibi kişiler ile geçici koruma altında bulunan Suriyeliler ve diğer ülke vatandaşlarını içerecek şekilde genişletilmiş bir kavram olarak kullanılmaktadır.

Koruma (protection) kavramını ise IOM (2009: 60). Göç hukuku kapsamında; *“birey haklarının insan hakları hukuku, uluslararası insancıl hukuk ve mülteci hukukunun ruhu ve lafzına uygun olarak sağlanmasını amaçlayan, yerine getirilmesinde ırk, vatandaşlık, etnik köken, dil ya da cinsiyet gibi özelliklerin gözetilmediği aktiviteler”* şeklinde ifade etmiştir.

Uluslararası koruma kavramı, diğer göç hareketlerinden farklı olarak incelenen bir yer değiştirme şeklidir ve taşıdığı özelliklerle dikkate değerdir. Sosyal ve siyasal gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkan uluslararası koruma ihtiyacı, tarihin çeşitli dönemlerinde önemli olmuş ve uluslararası insan hakları belgelerinde yer almıştır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 14. maddesinde, *“Herkesin zulme karşı başka bir ülkede sığınma talebinde bulunma ve bu ülkede sığınma hakkından yararlanma hakkına sahip olduğu”* ifadesi yer almaktadır (Aybay 2006: 16).

Mülteci kavramının sözlük anlamı güvenilir bir yere sığınan kişi olarak belirtilmektedir. Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 1. maddesinde Mülteci kavramı şu şekilde tanımlanmıştır: *“İrki, dini, tâbiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar*

sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi”.

Göç literatüründe sığınmacı kavramı ise, “zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi.” olarak geçmektedir (IOM 2009: 74).

Sığınmacıların uluslararası koruma başvurularına ilişkin değerlendirme süreci yıllarca devam ettiğinden, bu süre zarfında sığınmacılar belirsizlik içinde beklemektedir. Bazı ülkeler, bu değerlendirme süreci sırasında sığınmacılara iş izni vermemektedir. Bu sebeple, Batı Avrupa ülkelerinde sığınmacıların kayıt dışı ekonomide önemli bir kaynak olarak kabul edildiği belirtilmektedir (Castles ve Miller 2008: 145).

Geçici koruma, devletlerin kitlesel akın süreçlerinde geri göndermeme ilkesi (non-refoulement) gereğince ülke sınırlarına gelen bireylere, bireysel iltica başvurularını almaya ve mülteci statüsünü belirlemeye yeterli süre bulamadığı durumlarda başvuru alan bir uluslararası koruma mekanizmasıdır (Adıgüzel 2018: 16).

Göç İdaresi Başkanlığı geçici koruma statüsüyle ilgili kitlesel akın durumlarında anlık çözüm sağlamak amacıyla başvuru alan geçici koruma statüsü için, devletlerin geri göndermeme ilkesi bağlamında toplu olarak ülkelerin sınırlarından giren kişilere, bireysel statü tanımlama süreçlerinde zaman kaybetmeden tamamlayıcı ve pratik bir yaklaşım sunduğunu ifade etmektedir.

Düzensiz göç, menşe ülke, transit ülke¹ ve hedef ülkelerdeki göçle ilgili yasal düzenlemelerin dışında meydana gelen göç hareketini ifade etmektedir (Çiçekli 2013: 26).

Genel olarak, yasa dışı göçün mülteci ve sığınmacı gibi terimlerden ayrıştığını öne çıkarmak önemlidir. Özellikle Türkiye’de, medya sıkça bu terimleri karıştırmakta ve bir terim karışıklığına yol açmaktadır. Bu terimlerin yasa dışı göçle ilişkisi ise çeşitli noktalarda belirir: Mülteci statüsü alamamış veya uluslararası koruma başvurusu olumsuz sonuçlanmış sığınmacı ya da uluslararası koruma başvuru sahibi, eğer konut ülkede kalmaya devam ederse yasa dışı göçmen statüsüne dönüşür.

¹ Transit ülke: Coğrafi olarak kaynak ve hedef ülkeler arasında yer alan, herhangi bir zamanda yasal veya yasa dışı yerleşik nüfusa dönüşme olasılığı olan geçici nüfusu idare etmesi gereken ülkedir.

Türkiye’de Düzensiz Göçün Yakın Tarihi

Türkiye’de göç olgusu, çok eski tarihlere kadar uzanır. 1492’de İspanya’dan kaçan on binlerce Yahudi’nin Osmanlı topraklarına gelmesi, bu tarihin önemli bir örneğidir. 1709’da İsveç Kralı Şarl’ın yaklaşık 2 bin kişilik tebaasıyla Osmanlı’ya sığınması, Anadolu’nun göç tarihindeki bir dönüm noktasıdır. Osmanlı İmparatorluğu, sığınma taleplerini genellikle karşılıksız bırakmamış, böylece Anadolu’nun kozmopolit yapısını güçlendirmiştir. Örneğin, 1849’da Macar Prensi Lajos Kossuth ve 3 bin Macar’ın Osmanlı’ya sığınması, önemli bir göç hareketidir. 1878 Berlin Antlaşması sonrasında Bulgaristan’dan Edirne ve Anadolu’ya Türk ve Müslümanların göçü de dikkate değerdir. Ayrıca, 1917 Bolşevik İhtilali sonrası Vrangel’in 135 bin kişiyle Osmanlı’ya sığınması, önemli bir göç dalgası yaratmıştır (Göç Raporu 2016: 132).

Balkanlar, Kafkasya ve Bulgaristan gibi bölgelerden Osmanlı topraklarına çeşitli göç hareketlerinin yaşandığı 19. yüzyılda da gözlemlenmiştir. Bu göçler, devletin sosyal, ekonomik ve siyasal yapısını çeşitli şekillerde etkilemiştir. Hızla artan göçmen sayısı ile birlikte ekonomik zorluklar yaşanmış ve kırsal bölgelere yerleşen göçmenlerle devlet ve yerel yönetimler arasında sorunlar ortaya çıkmıştır. Özellikle Osmanlı Devleti’nin çöküşü, göçmen ve göç hareketliliğini önemli ölçüde etkilemiş ve en büyük göç dalgası Rusya ve Kırım’dan gelmiştir. Ardından Azerbaycan, Yunanistan, Bulgaristan, Yugoslavya gibi ülkelere gelen göçmenlerin kabul edilmesiyle göç hareketliliği devam etmiştir. Bu göçler çeşitli yöntemler ve politikaların geliştirilmesine yol açmıştır, örneğin “Muhacirin Komisyonu” gibi. Cumhuriyet Dönemi’nin başlarında ise göçün özellikleri arasında, gayrimüslimlerin ülkeden göç etmesi ve Türk ve Müslüman bireylerin Türkiye’ye göç etmesi ön plana çıkmıştır. Osmanlı döneminde göç yönetimi ve politikaları daha çok “din kardeşliğine” dayanırken, Türkiye Cumhuriyeti’nde bu ortaklık “millet ve kültür birlikteliği” çerçevesinde şekillenmektedir (Çavuşoğlu 2007: 131).

Türkiye, zengin bir göç tarihine sahiptir ve bu tarihinin birçok farklı boyutu bulunmaktadır. Özellikle 1960’lar ve 1970’ler boyunca, Batılı ülkelere işçi göçleriyle karakterize edilen göç hareketleri yaşanırken, son yirmi yılda Türkiye daha çok “dış göç alan ülke” olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde Türkiye’ye yönelik göç, işçilerden profesyonellere, uluslararası öğrencilerden düzensiz göçmenlere ve sığınmacılara kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır (Kirişçi ve Karaca 2015: 297).

Göç İdaresi Başkanlığının 15 Mayıs 2024 tarihli verilerine göre 3.115.344 (üç milyon yüz on beş bin üç yüz kırk dört) Suriyelinin geçici koruma statüsünde bulunduğu

anlaşılmaktadır. Suriyelilerin bu durumu, Türkiye için kitlesel göç olgusunun son ve en büyük halkasını oluşturmaktadır.

Buran (2024), 1988 yılından günümüze kadar olan Türkiye'deki göç hareketlerini kronolojik olarak şu şekilde sıralamıştır:

- 1988 yılındaki İran-Irak Savaşı esnasında Irak'tan 51.542 kişinin,
- 1989 Mayıs-Ağustos döneminde Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçe zorlanan Bulgar Türkü ve Pomaklardan (Müslüman Slav) oluşan 311.000 ve ayrıca vizeli 34.000 olmak üzere toplamda 345 bin kişinin,
- 2 Ağustos 1990 ile 2 Nisan 1991 tarihleri arasında Körfez Krizi ve savaşından önce 7.489, Körfez Savaşı'ndan sonra ise 460.00 olmak üzere Irak'tan toplam 467.489 kişinin,
- 1992-1997 yılları arasında eski Yugoslavya'daki iç savaş ve bölünme ve Bosna-Hersek olaylarında Bosna'dan 20 bin kişinin,
- 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişinin,
- 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişinin,
- Nisan 2011- Aralık 2020 arasında Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle yaklaşık 3,6 milyon Suriyelinin Türkiye'ye gelişi.

Yukarıdaki kronolojik sıralama incelendiğinde sadece 1988 yılından günümüze kadar yaklaşık 6 milyona yakın göçmenin Türkiye'ye geldiği anlaşılmaktadır.

Gelişmiş ülkelerle diğer ülkeler arasındaki gelir dengesizliğinin artması, iç savaşlar, ekonomik bunalımlar ve gelişmiş ülkelerde yaşama arzusu gibi faktörler, son yıllarda göç hareketliliğinin artmasına neden olmuştur. Yukarıda bahsedilen göç hareketleri bağlamında, Türkiye'ye yönelik göçler Cumhuriyet dönemi boyunca devam etmiş olup özellikle 1990'lı yıllardan itibaren küresel değişimlerle bağlantılı olarak Türkiye'nin, Asya ve Afrika bölgelerinden Avrupa'ya gitmeyi amaçlayan göçmenlerin transit bir ülke olarak tercih ettiği söylenebilir. Göçmenlerin sosyal uyumu açısından incelendiğinde, Türkiye'ye yönelen göçmenlerin önceden Osmanlı egemenliğinde olan bölgelerden gelmelerinin, uyum odaklı kapsamlı politika ve uygulamaların oluşturulmasında gecikmeye neden olduğu ve uyum konusunda yaşanan sorunların az olması sebebiyle bu alandaki politika ve çalışmaların sınırlı kaldığı belirtilmektedir (Duman 2019: 46).

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi: Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

Sosyal Uyum-Entegrasyon Nedir

Batı'da daha çok “entegrasyon” kavramının kullanıldığı gözlemlenirken, Türkiye'deki tartışmalarda “uyum” kavramının daha yoğun bir şekilde kullanıldığı gözlenmektedir. Bu çalışmada ise uyum ve entegrasyon kavramları eşanlamlı olacak şekilde değerlendirilecektir.

Geçmişten bugüne kadar yaşanan göç hareketleri, göçmen uyumuna dair tartışmaları sürekli olarak gündemin merkezinde tutmuştur. Göçmenlerin yeni yerleşim yerlerindeki durumları, sıklıkla asimilasyon, kültürleşme, marjinalleşme ve ayrılma gibi kavramlarla değerlendirilmiştir. 20. yüzyılın başlarında, göç çalışmaları bağlamında yeni gelenlerin buldukları yere entegre olma stratejisi olarak “asimilasyon” yaklaşımı ön plana çıkarılmışken, günümüzde bu kavram olumsuz bir anlam yükü taşımaktadır. Bu kavramın yerine daha çok uyum/entegrasyon gibi olumlu çağrışımlara sahip kavramlar kullanılır hale gelmiştir (Şeker vd. 2015: 3).

Günümüz çalışmalarından farklı olarak, erken dönem göç araştırmalarında (Park ve Burgess 1924) uyum tartışmalarına tek yönlü bir süreç olarak yaklaşılmıştır. Ancak günümüzde, ev sahibi toplumun yükümlülüklerini ve göçmenlerin sorumluluklarını kapsayan iki yönlü bir uyum anlayışının yükseldiğine tanık olmaktadır. Hatta bazı tartışmalarda, göçmenlerin yeni yerlerindeki uyumuyla ilgili olarak köken ülkenin de sorumluluklarına işaret eden üç boyutlu bir sürecin önemi vurgulanmaktadır (Yılmaz 2023: 3).

Entegrasyon kavramı hakkındaki tartışmalar süregelmektedir. Göçmenlerin entegrasyonu, kolektif olarak değil, bireysel olarak değerlendirilir. Kelime kökeni bakımından, “entegrasyon” sözcüğü Latince “integer” kelimesinden türetilmiştir ve “bütün” manasına gelir. Fakat, bir bireyin toplumsal olarak entegre olup olmaması, yani mevcut bütüne eklendiğinde yalnız başına anlamlı bir yapı ortaya koymaz. Entegrasyon kavramı, hali hazırda mevcut olan bütüne yeni bir parçanın eklenmesi halinde bütünsel yapının tamamen değişeceği anlamını taşır (Kaya 2022: 339).

Günümüzde, özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde, neoliberal ve kültüralist yönetim anlayışlarının egemen olduğu bu dönemde, göçmenlerin entegrasyonu genellikle dilbilimsel ve kültürel asimilasyonla birlikte ele alınır. Örneğin, göçmenlerin öncelikle geldikleri ülkenin resmi dilini kullanmaları ve yerel kültür normlarını benimsemeleri beklenir. Bu yaklaşım, uyumu genellikle dilbilimsel ve kültürel faktörlerle sınırlayan bir anlayışı yansıtır ve günümüzde oldukça yaygındır. Göçmenlerin uyum süreci öncelikle sosyo-ekonomik, siyasi ve

yapısal seviyelerde olması beklenen bir süreçtir. Bu bağlamda, eğitimden sağlık hizmetlerine, iş piyasalarından siyasi kaynaklara eşit erişim hakkına entegrasyon süreçlerinin önemli göstergeleri vardır (Kaya 2012: 405).

Entegrasyon, değişken anlamları olan bir terim olmakla birlikte, genellikle ev sahibi toplum ile göçmen topluluğu arasındaki karşılıklı uyum sürecini ifade eder. Bu süreç, sorumluluk duygusunu ve iki grubun ortak bir amacı paylaşmasını sağlayan temel değerlere saygıyı içerir. Entegrasyon, sadece ekonomik ve kültürel fayda sağlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumun bütünlüğünü, güvenliğini ve istikrarını sağlama yolunda önemli bir adımdır (Özgür 2020: 225).

Entegrasyon, dinamik ve karmaşık bir süreçtir, çünkü hem göçmenlerin ve/veya mültecilerin kendi kültürel kimliklerini koruyarak yeni ülkelerindeki topluma uyum sağlamalarını, hem de ev sahibi toplumun ve kurumlarının onları kabul etmeye ve ihtiyaçlarını karşılamaya hazır olmasını ve onların entegrasyonu için çaba göstermesini gerektirir. Göç eden bireyler, yanlarında getirdikleri farklı kültürel değerler, dil, din, anlayışlar ve yaşam standartlarıyla entegrasyon sürecinde birçok zorlukla karşılaşır. Bu farklılıkların artmasıyla birlikte, uyum sağlama süreci doğal olarak yavaşlar. Entegrasyon süreci ayrıca, göçmenlerin ve onları kabul eden toplumun başarılı bir şekilde bir araya gelmesi için gerekli olan yasal, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutları içerir (UNHCR 2014).

Entegrasyon, göçmenlerin yeni ülkelerinde uyum sağlama sürecindeki farklı yönleri kapsar. Bu süreç, göçmenlerin yasal statüsünden eğitim seviyelerine, iş piyasasındaki konumlarından kültürel etkinliklere kadar çeşitli unsurları içerir. Eğitim, barınma, sağlık gibi temel hizmetlere eşit erişim sağlanması; iş piyasasına aktif katılım ve demokratik süreçlere alışma ve katılım, etkili entegrasyon için belirlenen başlıca alanlardır (Danış ve Dikmen 2022: 29).

Entegrasyonu “toplumun kabul görmüş bir parçası olma süreci” olarak tanımlayan Rinus Penninx ve Blanca Garces-Mascarenas (2016: 14), toplumun kabul edilen bir parçası olma derecesini belirlemek için nelerin ölçülmesi gerektiği sorununu irdelemişlerdir. Bu amaçla entegrasyon göstergeleri ve bunların nerelerde bulunabileceğini tartışarak analitik bir entegrasyon modeli oluşturmuşlardır. Bu model üç farklı boyutu kapsamaktadır; 1-Yasal-politik, 2- Sosyo-ekonomik ve 3- Kültürel-dinî. Buradaki asıl mesele, sadece göçmenlerin ne yaptıkları, kimlerle etkileşimde buldukları ve kendilerini nasıl tanımladıkları değil, aynı

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi: Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

zamanda bu üç boyutun her birinde kabul edilip edilmedikleri ve nasıl konumlandıklarıdır (Yılmaz 2023: 4).

Benzer şekilde Özgüler de (2018) uyum sürecini üç ölçüte dayandırmaktadır. İlki hukuki ölçüttür; göçmenin, ev sahibi ülkede vatandaşların sahip olduğu yasal haklara sahip olması gereklidir. İkinci ölçüt ekonomik temellidir; göçmenin, kendisi ve ailesi için sürdürülebilir bir geleceği garanti altına alacak, ev sahibi ülkenin yaşam standartlarına uygun bir maliyet karşılayabilecek bir işinin olması gerekir. Son ölçüt ise kültürel ve sosyal boyutludur; göçmenin, ayrımcılık korkusu olmaksızın, yaşadığı ülkeyle sosyal ve kültürel bağlar kurması, kendini ifade ederek mevcut kültürel ve sosyal yapıya katkıda bulunması esastır.

Yukarıda çeşitli görüşlere ait entegrasyon yani sosyal uyum tanımlamaları ve değerlendirmelerine yer verilmiştir, görüleceği üzere etkili bir göç yönetimi mutlaka göçmen entegrasyonu ve sosyal uyumunu konu almalı ve bu alanda politika ve stratejiler geliştirmelidir. Bu stratejiler, kültürel, sosyal, ekonomik ve diğer alanlarda çok disiplinli bir süreç ve iş birliği gerektirir.

Araştırmamız açısından bakılacak olursa; sosyal uyum, daha mutlu ve başarılı bireylerden oluşan toplumlara, toplumsal huzur ve güvene, ekonomik gelişmeye giden yolda en önemli araçlardan biridir. Kentlerde çeşitliliklere yer veren, çok kültürlü ve kapsayıcı bir toplumsal uyum ortamı sağlayabilmek için yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. Yerel yönetimler nezdinde göç ve sosyal uyum konusunda bilinç oluşturmak, bilgi ve tecrübe paylaşımına zemin hazırlamak, iyi uygulamaları yaygınlaştırmak ve iş birliği ağları oluşturmak bu kapsamda yerel yönetimlerin işlevini artıracaktır. Bu maksatla 2015 yılında Marmara Belediyeler Birliği bünyesinde kurulan Göç Politikaları Merkezi, göçü, evrensel insan hakları ekseninde, göçmen ve ev sahibi topluluklar için ortak faydaya dönüştürmeye yönelik çalışmalar yapmaktadır. Göç, iltica, uyum, kente aidiyet, hak ve hizmetlere erişim gibi belediyelerin hizmet alanını da kapsayan konularda belediyelerin kurumsal kapasitelerini güçlendirici faaliyetler yürütülmektedir. Yerel, ulusal ve küresel gelişmeler takip edilerek ulusal ve bağlı olunan uluslararası mevzuatla uyumlu yerel politikalar geliştirilmesine katkı sağlanmaktadır.

Göçmenlerin Sosyal Uyumda Rol Oynayan Paydaşlar

Türkiye'de uyum süreçleri, diğer Batılı ülkelere benzer şekilde çok katmanlı bir yönetim yaklaşımıyla ele alınmaktadır. Bu süreçte, Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) ve İl Göç İdaresi

Müdürlükleri gibi merkezi devlet kurumları ile onların yereldeki uzantıları yanı sıra yerel yönetimler, ilgili sivil toplum kuruluşları, akademisyenler ve medya da göçmenlerin entegrasyon süreçlerinin yürütülmesinde kritik roller üstlenmişlerdir.

Toplumdan dışlanmış ve sosyal açıdan izole olmuş göçmen gruplarının oluşumunu engellemek için göçmenlere eğitim, sağlık gibi temel kamu hizmetlerine ve istihdam fırsatlarına erişim sağlamaları için hukuki altyapının oluşturulması ve göçmenlerin sosyal uyumunu sağlamak amacıyla merkezi ve yerel yönetim düzeyindeki kurumların ve göç alanındaki tüm paydaşların iş birliği içinde çalışmalar yürütmesi kaçınılmazdır (Buran 2024: 19).

Sosyal uyum, göç yönetiminin önemli bir parçasıdır ve bu süreçte birçok kurum ve kuruluşun yer alması nedeniyle çeşitli zorlukları içermektedir. Göçmenlerin, kendilerine yabancı olan bir toplumla kaynaşarak ev sahibi toplumun bir parçası haline gelmesini ifade eden sosyal uyum süreciyle başa çıkabilmek için tüm paydaşların çaba göstermesi, sürece katkı sağlaması ve en önemlisi bunu koordinasyon içinde yapabilmesi gerekmektedir (Adıgüzel 2018: 157).

Göç İdaresi Başkanlığı (GİB): Göç alanında bütünsel, uzun soluklu strateji ve politikaların oluşturulması yönünde yasal boşlukları gidermek için 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)'nun yürürlüğe girmesiyle beraber uyum konusunda önemli bir adım atılmıştır. 11 Nisan 2014'te Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren bu kanunun 96. maddesi gereği, toplumla uyumlarını sağlamak, kamuoyunu bilgilendirmek ve toplumsal farkındalığı artırmak amacıyla basın ve halkla ilişkiler faaliyetlerini planlamak ve yürütmek için GİB bünyesinde Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 6458 numaralı YUKK'un 96. maddesinde, uyum sürecinde gönüllülük esasına uygun biçimde iki taraflı aktif bir etkileşim amaçlanmakta ve göçmen merkezli bir yaklaşım benimsenmektedir. İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren GİB Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü, göçmenlerin uyum sürecinde diğer ilgili bakanlık ve kamu kurumlarıyla danışarak uyum konusunda gerekli adımlar atmaktadır. Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü, göçmenlerin yoğun olduğu şehirlerde göçmenlerin, ilgili kamu kurumlarının, yerel yönetim temsilcilerinin, ilgili sivil toplum kuruluşlarının ve akademisyenlerin katılımıyla uyum politikalarının oluşturulmasında farklı aktörlerin bir araya gelmesini sağlamaktadır (Kaya 2022: 345).

Diğer Devlet Aktörleri: Göçmenlerin uyum sürecine ilişkin politikalar geliştirilirken, bakanlıklar ve kamu kurumları hayati bir rol oynarlar. Göçmenlerin iş gücü piyasasına, eğitime, sağlık hizmetlerine, barınma ve sosyal haklara eşit erişim sağlanması, ilgili bakanlıkların

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi: Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

öncelikleri arasında bulunur. Entegrasyon süreci, kuşkusuz ki GİB koordinesinde yürütülebilecek süreçler arasında yer alır. Bu bağlamda, bakanlıklar ve kamu kurumları, GİB Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü ile uyumlu bir şekilde çalışarak göçmenlerin sosyal uyumunu güçlendirmek durumundadırlar. GİB'in internet sitesinden erişilebilen ve özellikle Suriyelilerin entegrasyonu gibi hususların kamuoyunda oluşturduğu endişeler nedeniyle uzun süre paylaşılmayan “Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 2018-2023” isimli planda, bakanlıklar ve taşra teşkilatları gibi devlet aktörlerinin uyum konusunda iş birliği içinde nasıl hareket etmeleri gerektiği konusunda ayrıntılı iş planları sunulmuştur (Kaya 2022: 346).

Sivil Toplum Kuruluşları (STK): Sosyal uyum alanı, sivil toplum kuruluşlarının (STK'ler) önemli bir rol oynadığı bir alandır. Küresel göç yönetişimi, göç yönetiminde, merkezi hükümetler, yerel yönetimler, uluslararası kuruluşlar ve ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının göç politikası oluşturma süreçlerine katılımının ve uluslararası iş birliğinin önemini vurgular (Aksel ve Boşnak 2022: 175).

Göçmenlerin sosyal uyum sürecinde karşılaştıkları dışlanma ve ayrımcılık riskine maruz kalmaları, gıda ve barınma, istihdam, güvencesizlik ve dil öğrenme gibi çeşitli sorunların çözümünde sivil toplum kuruluşlarının önemi artmaktadır. Özellikle merkezi yönetim birimlerinin ulaşamadığı veya yetersiz kaldığı bölgelerde ve durumlarda STK'lar öne çıkmaktadır. Bu hizmetlerin STK'lar aracılığıyla sunulması, kamuoyu farkındalığının artmasına ve yetkili kurumların sorunlara daha fazla ilgi göstermesine katkı sağlamaktadır (Akman 2018: 458).

Türkiye, özellikle Suriye Krizi sonrasında sayıları artan birçok uluslararası sivil toplum kuruluşunun faaliyet gösterdiği ve projeler yürüttüğü bir ülke konumuna gelmiştir. “*Danish Refugee Council (Danimarka Mülteci Konseyi)*”, “*International Medical Corps (Uluslararası Tıbbi Kollar)*”, “*Mercy Corps*”, “*GOAL*”, “*International Rescue Committee (Uluslararası Kurtarma Komitesi)*”, “*CARE (Yardım ve Kurtarma İşbirliği)*” ve “*Save the Children International*” gibi izinli uluslararası kuruluşlar, özellikle Suriyelilerin yoğun biçimde yaşadığı şehirlerde göçmenlerin uyum sürecine önemli katkı sağlamışlardır (Çelik ve Pekküçükesen 2018: 1275).

Akademik Camia: Türkiye’de göçmenlerin sosyal uyum sürecinde, akademik dünya önemli bir rol oynamaktadır. Akademisyenler, araştırmalar yaparak göçmenlerin ihtiyaçlarını belirlemekte ve bu doğrultuda yapılacak uygulamalara yönelik politika önerileri sunmaktadırlar. Öğrenci ve

personel çeşitliliği konusunda çeşitli politikalar benimseyerek, akademik topluluklarına göçmenleri entegre etme çabası gösterebilirler. Bu yaklaşım, göçmenlerin topluma uyum sürecini destekleyerek toplumsal uyumu güçlendirmeye katkıda bulunmaktadır (Buran 2024: 26).

Türkiye'deki göç çalışmaları köklü bir geçmişe sahiptir. Son dönemdeki gelişmeler göz önüne alındığında, akademik dünya, 2013 yılında kabul edilen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun hazırlık sürecinde sundukları katkılarla göç yönetiminin oluşturulmasına ve bu alandaki politikaların şekillenmesine destek olmuşlardır (Kaya 2022: 350).

Yerel Yönetimler: Göçmenlerle hemen her gün ilişki içinde olan ve uyum sürecinin en önemli aktörlerinden birisi olan yerel yönetimler bu çalışmanın ana konusu olduğu için bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Sosyal Uyumda Belediyelerin Rolü

Uyum politikalarının planlanması ve uygulanması sürecinde merkezi yönetimin yerel yönetimlerle etkin bir şekilde koordinasyon içinde hareket etmesi, bu alanda başarıya ulaşmanın en önemli faktörlerinden biridir. Bu sebeple, belediyeler etkili bir uyum politikasının temel unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Belediyeler, kendi idari sınırları içinde yaşayan hem göçmen hem de yerli nüfusla doğrudan etkileşimde bulunmaları nedeniyle, bu gruplar arasındaki sosyal uyumu hızlandıracak çeşitli araçlara sahiptir. Ayrıca, belediyelerin yerel düzeyde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve kanaat önderleriyle ilişki kurma yeteneğine sahip olması da dikkate değerdir; çünkü bu durum, uyum konusunda katalizör rolü oynayabilir.

Göç yönetimi ve sosyal uyum politikaları başlangıçta merkezi yönetimin karar alıcı ve düzenleyici rol oynadığı bir alandır. Ancak yerel yönetimler, merkezi yönetimin belirlediği göç politikalarının uygulanması ve bu politikaların toplumda nasıl yansındığını anlamak açısından son derece önemlidir (Adıgüzel ve Tekgöz 2019: 24).

Şehirler, yerel halkın yanı sıra göçmen nüfusu da barındıran, etkileşimde bulunduğu ve belediye çalışmalarından etkilenen alanlardır. Bu sebeple, özellikle belediyeler gibi yerel yönetimler, göçmenlerle günlük olarak etkileşim içinde olmakta ve sosyal uyum sürecinde en önemli rollerden birini üstlenmektedirler (Buran 2024: 23).

Mevzuat açısından değerlendirildiğinde, göçmenlere yönelik hizmetler konusunda yerel yönetimleri bağlayıcı nitelikte açık hükümler bulunmamaktadır. Belediyelerin göç ve

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi:

Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

göçmenlerle ilgili olarak ancak dolaylı olarak ilişkilendirilebileceği bazı hükümler bulunmaktadır. Yasal düzenlemelerde açık bir sorumluluk yüklenmemesinin bir sonucu olarak, belediye bütçesinde göçmenlere özel ayrılmış bir harcama kalemi de bulunmamaktadır. Bu durum, yerel yönetimlerde kaynak sıkıntısına yol açmaktadır (Karaoğlan 2022: 28).

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda, "*Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları*" başlıklı 7. maddede, "sağlık hizmetleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetin yürütülmesi, geliştirilmesi ve bu amaçla sosyal tesisler kurulması" hakkında bahsedilmektedir. Ayrıca, bu yasa kapsamında 24. maddede, "*dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımların*" belediye giderleri arasında yer aldığı belirtilmiştir. Fakat, 5393 sayılı Belediye Kanununun, 13. maddesinde belediye sınırları içinde yaşayan herkese eşit hizmet sunulması ilkesini benimsemiş olmasına rağmen birtakım tutarsızlıklar içermektedir. Örneğin, Madde 14'te "*Belediye hizmetleri, yurttaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulmaktadır*" ifadesi yer almaktadır. Diğer taraftan, Belediye Kanunu'nun 13. ve 14. maddeleri arasında bir çelişki bulunduğu vurgulanmalıdır. Kanun, Hemşehrilik ilkesi gereğince herkese eşit hizmet sunulmasını şart koşarken, merkezi yönetimden belediyelere gönderilen ödeneklerin yalnızca ilgili belediyenin sınırları içinde ikamet eden yurttaşların mevcuduna göre yapıldığına dikkat çekmektedir. Bu durum, geçici koruma altındaki göçmenlerin bulunduğu belediyelerin dezavantajlı bir konuma düştüğünü göstermektedir. Dolayısıyla, merkezi yönetimin yerel yönetimlere sorumluluk yüklerken mali destek sağlamaması hususu ayrıca tartışılmaya değer başka bir önemli konudur (Kaya 2022: 348).

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 13. maddesinde; "*Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır.*" hükmü yer almaktadır. Aynı maddede bu ifadeyi takiben; "*Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır.*" denilmektedir.

13. madde metninden anlaşıldığı üzere, belediyelerin faaliyetlerinde Türk vatandaşı ve yabancı ayrımı yapmaması, beldede yaşayan herkese genel faaliyetlerin sunulması öngörülmektedir. Ancak aynı kanunun 14. maddesinde yer alan; “*Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur.*” hükmü, belediyelerin hizmet sunacağı kişileri “vatandaş” olarak belirlemektedir. Bu durumda, mevzuatta farklı yorumlara açık hükümlerin bulunması, farklı belediyelerde farklı hizmet uygulamalarına yol açabilir (Buran 2024: 24).

“Hemşehri hukuku” kavramının geniş yorumlanmasıyla, belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetler sunması gerektiği sonucuna varılabilir. 5393 sayılı Kanun, herkesi yaşadığı beldenin bir kenttaşı (hemşehrisi) olarak kabul eder ve bu çerçevede yapılacak geniş yoruma göre ülkemizdeki yabancı uyruklu kişilerin de yaşadıkları kentlerin birer hemşehrisi sayılması gerektiğini vurgular (Keleş ve Mengi 2021: 90).

Ek olarak 5393 sayılı Kanun'un 14. maddesinde yer alan “*belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur*” şeklindeki hükmün, “vatandaş” ifadesinin kullanılması nedeniyle kanunun sadece vatandaşları kapsadığı yorumuna neden olduğu belirtilmelidir. Kanunun yukarıda bahsedilen maddelerine bakıldığında, belediyelerin göçmenlere yönelik hizmet sunup sunmayacağı veya göçmenler için bütçe ayırıp ayırmayacağı konularının kendi takdirlerine bırakıldığı değerlendirilmektedir. Ancak, 5393 sayılı Kanun'un göçmenlere yönelik hizmetler açısından çelişkili görülen hükümlerinin, belediyelerin faaliyetlerine olumsuz şekilde yansımaları olduğu güçlü bir şekilde vurgulanmaktadır (Erdoğan 2017: 41).

Kanunda belirtildiği gibi, belediyeler ihtiyaç durumuna göre belediye meclisinin kararıyla birim oluşturabilirler. Göçmenlere yönelik hizmet sunumunda belediyelerin örgütsel yapısına bakıldığında, birçok belediyenin kurumsallaşmasında göçle ilgili birimlerin var olduğu görülmektedir. Belediyelerin göçle ilgili kurumsallaşmasında önemli rol oynayan bu birimler arasında şunlar; “Göç ve Göçmen İşleri Birimi”, “Göçmen Hizmetleri Merkezi”, “Mülteci İrtibat Bürosu”, “Göç Yönetimi Şube Müdürlüğü” ve benzer birimler bulunmaktadır (Arslan ve Özgül 2022: 1446).

Bu minvalde 2006 yılında çıkarılan Kent Konseyleri Yönetmeliği'nde kent konseyleri; “*Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde*

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi:

Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmaları.” olarak tanımlanmıştır. Kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenleyen ilgili Yönetmelikte kent konseyinin organları arasında sayılan meclisler ve çalışma gruplarının; *“kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını hedefleyen gönüllük esasına dayalı oluşturulan yapılar.”* olduğunun altı çizilerek kent konseylerinin toplumun tüm kesimlerinin entegrasyonundaki rolüne vurgu yapılmıştır.

Yerel Yönetimlerde Göç Yönetiminde İyi Uygulama Örnekleri

Yerel yönetimler, göçmenlerin uyum süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır. Göçmenlerin topluma entegre olabilmeleri için yerel düzeyde uygulanan politikalar ve projeler, hem göçmenlerin hem de yerel halkın hayat kalitesini artırma potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda, dünyada ve Türkiye’de çeşitli yerel yönetimler, göç yönetiminde yenilikçi ve etkili uygulamalar geliştirerek dikkat çekici başarılar elde etmiştir. Bu iyi uygulamalardan bazıları:

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Örneği: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin kriz yönetimindeki öncü rolü, süreç içerisinde yeni bir kurumsal birimin doğmasına yol açmıştır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, yerel düzeyde göçmenlere yönelik hizmetlerini dört ana eksen üzerine inşa etmiştir: eğitim, sağlık, istihdam ve güvenlik. Suriyeli mültecilerin birer “sığınmacı” olarak değil, “misafir” olarak kabul edilmesi, topluma entegrasyonlarının sağlanarak “sosyal uyum” bağlamında değerlendirilmesini ve bu çerçevede “birlikte yaşam” kavramının geliştirilmesini sağlamıştır. Birlikte yaşam modelinin en kritik unsuru, “birlikte eğitim” dir. Hem kamplarda hem de Gaziantep'in çeşitli mahallelerinde yaşayan mültecilerin eğitim-öğretim faaliyetleri yürütülmektedir. Bu bağlamda, mültecilerin Türkiye'deki hayata entegre olmalarının önündeki engellerin kaldırılması hedeflenmekte ve bu modelde dil öğrenimine öncelik verilmektedir. Türkiye'de diğer belediyelere örnek teşkil edebilecek ve doğrudan Suriye'den gelen sığınmacılara hizmet vermek amacıyla Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Ensar Toplum Merkezi açılmıştır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7. maddesinin (v) bendi uyarınca bu merkezi açarak göçmenlere yönelik faaliyetlerini sürdürmektedir. İç savaş nedeniyle ülkelerinden kaçarak Gaziantep'e gelen sığınmacılara, eğitimden sağlığa, hukuki bilgilendirmeden evliliğe kadar geniş bir yelpazede ücretsiz danışmanlık hizmeti Ensar Toplum Merkezi tarafından

sunulmaktadır. Ayrıca, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kadın, Aile, Eğitim ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı bünyesinde kurulan Göç Yönetimi Şube Müdürlüğü, il sınırları içerisindeki göçle ilgili faaliyetlerin yönetimi açısından belediyenin önemli ve diğer belediyelere örnek teşkil eden bir birimi haline gelmiştir (Ateş 2020: 35).

Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği: Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2017 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ile mülteciler için bir protokol imzalayarak, özellikle kadınlar ve kız çocukları için projeler yürütmüştür. Ardından 2020 yılında, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ile daha kapsamlı bir protokol imzalayarak, Suriyelilerin en yoğun yaşadığı Altındağ'da bir merkez kurmuştur. Bu merkezin amacı, göç yönetimi alanında belediyelerin yapacakları çalışmaları, Suriyelilerle yerel halkın beklentilerini ortak bir noktada buluşturmadır (Erdoğan vd. 2021: 176)

Yerel yönetimler, göçmenler, mülteciler ve geçici koruma altındakiler için sosyal politika aracı olarak çeşitli çalışmalar yürütmektedirler. Ankara gibi bir başkentte, en yoğun göçmen nüfusunu genellikle Suriyeliler oluşturur. Suriyeliler, Ankara'nın Altındağ, Mamak ve Keçiören gibi bazı mahallelerinde yoğunlaşmış ve kendi yaşam tarzlarını da kente taşımışlardır. Kentli nüfus bazen olumsuzluklarla karşılaşsa da, Ankara sakinleri genellikle göçmenlere karşı insanı bir tutuma sahiptirler. Başkent Ankara'da, Suriyeli göçmenlerle ilgili olarak Önder Mahallesi ve Demetevler gibi bazı bölgelerde olumsuzluklar yaşanmıştır. Bu olumsuzluklarda, yerel yönetimler genellikle göçmenlerin gıda, barınma ve diğer çeşitli ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Göçmenlerin dil öğreniminde de yerel yönetimlerin önemli çalışmaları bulunmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi, Altındağ'da bulunan göçmenlerle ilgili çalışma ofisinde birçok göçmene Türkçe dersleri vermektedir. Bu derslere katılan yetişkin kadınların çocuklarına da aynı zamanda çeşitli aktiviteler düzenlenmekte ve dil öğretilmektedir. Göçmenler, UMEM merkezinde istihdama kazandırılmaktadır. Farklı alanlarda meslek edinme kursları düzenlenmekte olup, bu kurslara katılım ücretsizdir ve katılımcılara harçlık verilmekte, ulaşım ve yemek ihtiyaçları da karşılanmaktadır (Yorgancılar ve Yılmaz 2022: 304).

Yıldırım Belediyesi örneği: Yıldırım Sosyal Uyum Merkezi (YILSUM), Beyazıt Mahallesi'nde 2020 yılının Ocak ayından bu yana faaliyet göstermektedir. 657 bin 994 kişilik Yıldırım ilçesi nüfusunun yaklaşık 50.000'ini kayıtlı Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler oluşturmaktadır. Bu kapsamda Yıldırım Belediyesi Sağlık İşleri Müdürlüğü, Yıldırım ilçesinde ikamet eden mülteciler ve dezavantajlı Yıldırımlı grupların kültürel ve sosyal uyumlarını pekiştirmek amacıyla YILSUM ile çeşitli etkinlikler ve eğitim faaliyetleri düzenlemektedir. Birleşmiş

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi:

Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

Milletler işbirliğiyle yürütülen çalışmalarda, Merkez’de yabancılara Türkçe öğretimi, okuma-yazma kursları, ilkokul diploması kursları, YÖS kursu (Yabancı Öğrenci Sınavı), şiddet türleri ve şiddetten korunma mekanizmaları, toplumsal cinsiyet ve değerler, temel işgücü piyasası becerileri, sağlıklı yaşam eğitimleri, Türkiye’de toplumsal-kültürel yaşam, sosyal uyum, kişilerarası ve toplumlararası iletişim, Türk Hukuku’nda geçici koruma, çalışma hukuku, Türkiye’de nüfus ve istihdam dinamikleri, Türkiye’de çalışma ortamı, Türkiye’de istihdam ve mesleki beceri programlarının yanı sıra diploma denkliği, iş arama yöntemleri, mülakat ve CV hazırlama, finansal okuryazarlık ve Türk Hukuk Sistemi’nde imza, iş bulma süreçleri, iş sağlığı ve güvenliği ve psikolojik yıldırma (mobbing) gibi konularda eğitimler verilmektedir. Ayrıca, Sosyal Uyum Çocuk Kulübü ile çocuklar, Göçmen Kadınlar Kulübü ile kadınlar için sosyal uyum aktiviteleri gerçekleştirilmektedir (URL-1).

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Örneği: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Göç ve Uyum Hizmetleri Daire Başkanlığı’nın çalışmaları, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (UNHCR) Cenevre’deki merkezi tarafından “İyi Uygulama Örneği” olarak seçilmiştir. Her yıl düzenlenen çalışmada, 2021 yılı için Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Göç ve Uyum Hizmetleri Dairesi Başkanlığı seçilmiştir. Şanlıurfa’da ikamet eden yabancı uyruklu bireylere yönelik hizmetler sunan bu daire başkanlığı, çeşitli paydaş kuruluşlarla iş birliği içinde faaliyet göstermektedir. Bu çalışma ve projeler, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (UNHCR) Mültecilere Yönelik Küresel Mutabakat dijital platformunda yayımlanmıştır. Türkiye genelinde belediyeler bünyesinde kurulan ilk göç ve uyum hizmetleri daire başkanlığı olan Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Göç ve Uyum Hizmetleri Daire Başkanlığı, göçmenler ile geçici koruma ve uluslararası koruma kapsamındaki yabancılara yönelik ihtiyaçlarını analiz etmekle kalmayıp, aynı zamanda yerel ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde projeler planlayıp hayata geçirmektedir. Daire başkanlığının temel hedefi, göçmen ve mültecilerin yaşam standartlarını yükseltmek ve toplumsal uyum sürecini hızlandırmaktır. Birleşmiş Milletler tarafından “İyi Uygulama Örneği” olarak seçilen Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Göç ve Uyum Hizmetleri Dairesi Başkanlığı’nın projeleri, <https://globalcompactrefugees.org/article/establishment-directorate-migration-and-harmonization-services> sayfasında detaylı bir şekilde yer almaktadır (URL-2).

Sultanbeyli Belediyesi Örneği: Yerel yönetimler arasında sivil toplum kuruluşlarıyla yaptığı işbirlikleriyle öne çıkan Sultanbeyli Belediyesi, 2014 yılında Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği’ni kurmuştur. Bu dernek, ülkelerinden ayrılmış ve

uluslararası koruma ihtiyacı duyan insanların sorunlarına çözüm aramak ve özellikle Suriyeli yerleşiklere hizmet etme konusunda karşılaştıkları problemleri gidermek amacıyla faaliyete geçirilmiştir. Sultanbeyli ilçesi, 2012'den bu yana İstanbul'a gelen Suriyeli sığınmacıların en çok tercih ettiği yerlerden biridir. Sultanbeyli ilçesindeki Mülteciler Derneği'nin 2020 Ocak ayı istatistiklerine göre, sistemde kayıtlı aile sayısı 6 bin 215 olup, bu ailelerin toplamda 31 bin 510 kişiden oluştuğu belirtilmektedir. Bu durumda, bir ailenin ortalama 5,06 kişiden oluştuğu görülmektedir. İkamet yeri fark etmeksizin tüm mültecilerin kayıtlarının alındığı ve başvuruların takibinin yapıldığı SUKOM sisteminde, en fazla kayıtlı uyruk Suriyeli kişilerden oluşmaktadır. Buna göre, 5 bin 995 Suriyeli aile ve 29 bin 183 Suriyeli kişi kayıt altına alınmıştır. Sultanbeyli ilçesinde, göçmen ve sığınmacılara yönelik aktif olarak çalışan birçok sivil toplum kuruluşu ve dernek bulunmaktadır. Sultanbeyli, 2014 yılından bu yana Suriyeli nüfusuna yönelik yapılan çalışmalarda pilot ilçe olarak yer almakta ve Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği ile bu hizmetleri sürdürmektedir. Sultanbeyli Belediyesi, göçmenlere yönelik faaliyetlerini hukuki bir zemine oturtmak için sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yaparak sorunları çözmeye çalışmaktadır. Bilindiği üzere, göç sonrası göçmenlerin entegrasyonunun sağlanması ve sorunlarının çözümünde bu iki aktör faaliyet göstermektedir. Her iki aktörün çalışmalarında sahip olduğu avantajların yanı sıra ekonomik ve hukuksal pek çok engelle de karşılaşılmaktadır. Bu durum göz önüne alındığında, iki aktörün engelleri aşmak için işbirliği yapmaları gerekmektedir. Sultanbeyli Belediyesi ve Mülteciler Derneği, karşılarına çıkan engelleri aşmak için hukuki bir çerçevede işbirliği kurarak göçmenlere yardımcı olmakta ve faaliyet yürütmektedir. Bu model, diğer belediyeler için bir örnek teşkil etmektedir. Diğer yandan, Sultanbeyli Belediyesi ve Mülteciler Derneği tarafından yürütülen pek çok proje olup literatürde adından söz ettirmektedir. Göçmenlere yönelik en geniş hizmet sağlayan belediyelerden biri olan Sultanbeyli Belediyesi ve kurulan dernek, aslında belediyelerin göç sürecinde etkin rol almasının başarılı bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüldüğü üzere, süreç yönetiminin yerel yönetimlerce de yapılması isabetli bir tercih olduğunu söyleyebiliriz (Ateş 2020: 36).

Göçmen Entegrasyon Politikası Endeksi (MIPEX)

Göçmenlerin entegrasyonunu belirlemek zor olmakla birlikte, bu politikaların etkinliğini değerlendirmek de büyük bir çaba gerektirir. Ancak, farklı ülkelerin özel politikaları veya yasal çerçeveleri incelenerek, uyumun karşılaştırmalı bir şekilde ölçülmesinde kullanılan araçlar bulunmaktadır. Göçmen entegrasyon politika endeksi yani İngilizcesi ile The Migrant

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi: Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

Integration Policy Index (MIPEX)² Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Barcelona Uluslararası İlişkiler Merkezi ile Göç Politikaları Grubu tarafından bu amaç uğruna hazırlanmış uluslararası kabul görmüş bir ölçüm aracıdır.

Uluslararası göç literatüründe, MIPEX ve AB kökenli makro göstergeler genellikle kabul görmekte olup, MIPEX özellikle politika yapıcılar, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, araştırmacılar ve akademisyenler tarafından sıkça kullanılan ve en çok atıfta bulunulan entegrasyon politikaları endeksidir (Topçu ve Büyükbeşe 2020: 27).

MIPEX'in 2020 yılında beşinci toplantısı yapılmıştır. MIPEX entegrasyon kavramı, farklı siyasi alanlarda üç farklı boyutu açıklar: Temel haklar (iş, eğitim, sağlık ve ayrımcılığa karşı koruma); fırsat eşitliği (eğitim, sağlık, siyasi katılım); ve gelecek güvencesi (aile birleşimi, kalıcı ikamet ve vatandaşlık erişimi). MIPEX tarafından değerlendirilen ülkeler, göçmenlerin entegrasyon süreçlerini belirli kriterlere göre değerlendirmektedir. Önceki MIPEX değerlendirmesi olan 2010'da, Türkiye entegrasyon stratejisi açısından listenin en alt sırasında yer alarak, 100 puanlık MIPEX ölçeğinde yalnızca 22 puan elde etmiştir. Ancak, 2014'te hafif bir iyileşme gösterdikten sonra, 2019'da Türkiye, entegrasyon politikalarında önemli bir ilerleme kaydederek +17 puanla en düşük sıralardan biri olmaktan çıkmayı başarmıştır. (Danış ve Dikmen 2022: 30).

2015 ve 2020 MIPEX raporlarına göre Türkiye'nin puan durumuna bakıldığında, 2015 yılı raporunda 5 puan olarak değerlendirme kategorileri arasında “olumsuz” sınıfta yer alan Türkiye, 2020 yılı raporunda ciddi bir artış göstererek 52 puanla “yarı olumlu” kategoriye yükselmiştir (MIPEX, 2023). Türkiye'nin 2015'ten 2020 yılına kadar olan süreçteki başarısı oldukça önemlidir. MIPEX'in ölçtüğü ana gösterge alanlarında, Türkiye göçmenleri iş piyasasına entegre etme önlemleri, göçmenlerin sağlık ve eğitime erişimine yönelik çalışmalar, vatandaşlık, ayrımcılıkla mücadele, barınma ve kamu hizmetlerine erişim alanlarında önemli iyileştirmeler sağlamıştır (Ustabulut vd. 2022: 21).

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Hedef Ülkeye Olan Etkileri

Uluslararası göçün evrensel özelliği, çeşitli ve farklı ortamlardan gelen bireylerin birlikte yaşamalarıyla ortaya çıkmaktadır. Toplumsal entegrasyon süreci farklı boyutlara sahiptir ve bu durum, ev sahibi ülke yetkililerinin tepkilerinde çeşitliliğe yol açmaktadır. Bazı ülkeler, sosyal

² MIPEX Türkiye verileri için bkz. <https://www.mipex.eu/turkey>.

uyumu sağlayacak politika ve uygulamaları gereksiz görerek sorunu görmezden gelirken, diğerleri ise sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal ayrılıkların neden olabileceği çatışmaların önüne geçecek önlemler alabilmektedir (Buran 2024: 30).

Bu önlemlerin başında göçmenlerin sosyal uyumunda güvenli hukuki bir statüye sahip olmaları, başta gelen temel bir unsurdur. Bu durum, göç yönetimini düzenleyen yasal mevzuatın etkisi altında gerçekleşir. Aynı zamanda, uluslararası düzeyde imzalanan anlaşmalar da sosyal uyumun sağlanmasında kritik bir rol oynar. Diğer taraftan göçmenlerin sosyal uyumunda hedef ülkeye olan etkileri birkaç başlık altında incelenecektir.

Hukuki Etkileri: Hukuki etki, bir kişinin göç ettiği ülkedeki yasal statüsü, ikamet izini, mallara, hizmetlere, yurttaşlık haklarına, kaynaklara eşit erişimi gibi konuları içerir. Diğer bir ifadeyle, yasal uyum, göçmen kişinin bulunduğu ülkedeki hukuksal statüsü ile bağlantılıdır. Hukuki statü, göçmenlerin spesifik olarak haklara ve hizmetlere erişimi bakımından yurttaşla karşılaştırıldığında sahip olduğu korumaları ifade eder. Hak ve hizmetlere erişimde “güvence” terimi, tam olarak “yasal” uyumun anlamını taşır. Hukuki açıdan, haklara ve hizmetlere erişimi sağlayan düzenlemeler, devletin göçmenlere karşı taşıdığı yükümlülükleri kapsar. Bu nedenle, bir hukuk devleti açısından, bu düzenlemeler hem göçmenlerin hem de toplumun uyumunu sağlamak için “güvence” olarak değerlendirilir. Bu güvencelerin yasal uyumun ideal hedefi olan yurttaşla eşitlik üzerindeki etkisi, haklar açısından göçmenin yurttaşla eşit hale gelmesi gerektiğini gösterir. Bu bağlamda, uyum, sıkça ifade edildiği gibi iki yönlü bir yol değil, özellikle hukuki açıdan, bir tarafın dengelendiği ve diğerine karşı tartıldığı iki taraflı bir terazi olarak da görülebilir (Kaya 2022: 353).

Göçmenlerin sosyal uyumunda hedef ülkeye olan hukuki etkileri Türkiye'deki en büyük göçmen topluluğu olan Suriyeliler bağlamında değerlendirildiğinde, Suriyelilere verilen hukuki statünün geleceği hakkında belirsizlikler bulunması, uzun vadeli sosyal uyum politikalarının oluşturulmasını olumsuz etkilemektedir (Yıldırım ve Yürür 2019: 37).

Kültürel Etkiler: Devletin, herhangi bir kimlik ayrımı yapmaksızın tüm vatandaşlara eşit mesafede yaklaşması ve eşit haklar sunması arzu edilir. Bu eksende, yürürlükteki Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda (YUKK) vurgulanan haklar, bireylerin dışlanmaması ve saygı duygusunun geliştirilmesi açısından son derece kritiktir. Etno-kültürel ve dini açıdan farklılık gösteren göçmen grupların kültürlerinin, dillerinin ve din pratiklerinin korunması ve desteklenmesi için düzenlenen Çok kültürlü Eğitim Politikaları da bu konuda özellikle dikkat çekicidir (Kaya 2022: 353).

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi: Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

Göçmenlerin sosyal uyum sürecinde kültürel boyut, çeşitli kültürler arasındaki etkileşimi, anlayışı ve bir arada yaşama pratiğini içerir. Türkiye'ye yönelik göç, çeşitli kültürel kökenlere sahip bireyleri içermektedir. Bu durum, Türk kültürü ile diğer kültürler arasındaki etkileşime ve bu etkileşimden doğan kültürel çeşitliliğe yol açabileceği gibi toplumsal gerginliklere de neden olabilir (Buran 2024: 32).

Sosyal uyum sürecinde göçmenler, çeşitli olumsuz etmenlerin bir araya gelmesiyle kendi topluluklarını oluşturarak toplumsal etkileşimden kaçınma eğiliminde olabilirler. Bu durum, göçmenlerin ev sahibi toplumdan mekânsal ve sosyolojik olarak ayrışmasına ve farklı sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir. Sosyal uyumun kültürel etkileri, diğer etkilere kıyasla daha uzun sürede şekillenen bir sürece sahiptir ve bu süreçte sosyal uyumun paydaşlarının önemli görev ve sorumlulukları bulunmaktadır (Adıgüzel 2019: 25).

Sosyal uyum sürecinin en önemli paydaşlarından olan yerel yönetimler, kültürel boyuta etki edebileceği bazı alanlara sahiptir. Bu alanlar, ev sahibi toplumun göçmenlere yönelik algı ve tutumlarını olumlu yönde değiştirmek, kentteki vatandaşları göçmenlerle bir araya getirecek faaliyetler ve çeşitli etkinlikler düzenlemek olarak özetlenebilir (Çakırer Özservet 2016: 54).

Ekonomik Etkiler: Türkiye ekonomisinde işgücü piyasası, işçilerin milliyeti ne olursa olsun yaygın olarak kayıt dışı istihdama dayanmaktadır. Türk vatandaşlarının istihdamının yaklaşık %30'u kayıt dışı olarak gerçekleşmektedir. Göçmen ve mülteci istihdamında ise bu oranın %90'ı aştığı tahmin edilmektedir (Danış ve Dikmen 2022: 36).

Kuşkusuz, göçmenlerin iş gücüne katılımı, enetgrasyon sürecinin en hayati unsurlarından biridir. Göçmenler ve göçmen kökenli bireyler, kendi potansiyellerini keşfedebilmek ve problemlerini çözebilmek için ekonomik olarak güçlendirilmelidir. Kendi yaşamlarını sürdürebilmeleri için iş piyasalarına erişimleri son derece önemlidir. Bu, göçmenlerin potansiyellerini harekete geçirmek açısından hayati öneme sahiptir. Türkiye'de, farklı statülerdeki göçmenlerin büyük bir bölümü düzensiz göçmenlerden oluşmaktadır, ancak son zamanlarda düzenli göçmenlerin sayısında artış görülmektedir. Bu kişiler, Türkiye'de çalışma ve ikamet izniyle iş bulabilmektedirler. Düzenli göçmen işgücü sayısındaki artış elbette olumlu bir gelişmedir, fakat göçmenlerin emek piyasalarında çalışma ve sosyal güvence bakımından yasal mevzuatla uyumlu bir şekilde istihdam edilmediği herkes tarafından bilinmektedir. İşgücü piyasasına düzenli olarak erişim sağlamak önemlidir, ancak tek başına yeterli değildir. Ulusal ve uluslararası sorumluluklar çerçevesinde, çalışma ve sosyal güvence

haklarına eksiksiz erişim sağlayacak imkânların sağlanması da önemlidir. Bu kapsamda, göçmenlerin işgücü piyasalarına erişimi ve işgücü piyasalarında pozitif hareketliliğin temini için uyum stratejileri ve politikalarının oluşturulması, göçü lehimize çevirerek hem göçmenlerin hem de Türkiye'nin olumlu sonuçlar elde etmesi açısından önemli bir gerekliliktir (Kaya 2022: 355).

Geçici koruma statüsünde bulunanların enformel iş piyasalarından çıkarılması, çocuk işçiliğinin ve kayıt dışı çalışmanın azaltılması için son derece önemli olan çalışma izni, 15 Ocak 2016 tarihinde resmî gazetede yayımlanan “*Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik*” ile yürürlüğe konmuştur. Geçici koruma altındaki kişiler, 2016 yılında kanunlaşan Turkuaz Kart uygulaması dışında tüm çalışma izni türlerine başvurabilmektedirler (Aslantürk ve Tunç 2018: 155).

Çalışma hayatına katılan göçmenler, ekonomik olarak kendi ayakları üzerinde durabilecek gelir elde ettiklerinde, psikolojik olarak ev sahibi ülkeye bir yük olduğu algısından uzaklaşacaklardır; ev sahibi toplum da çalışan ve üreten bireyler olarak gördükleri göçmenler hakkında olumsuz düşüncelere kapılmayacaktır. Ancak, bu durum iş piyasalarında sorunların nispeten az olduğu, işsizliğin ve kayıt dışılığın yüksek olmadığı ekonomiler için daha geçerlidir (Canbey Özgüler 2018: 84).

Geçici koruma statüsündeki (GKS) bireylerin kayıtlı iş piyasasına erişebilmesi için Türkiye'de çalışma izni başvurusunda bulunmaları gerekmektedir. Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, 2016 yılında yayımlanmış olup, GKS sahiplerine çalışma izni verilmesiyle ilgili prosedürleri düzenlemektedir. 2016 AB-Türkiye Mutabakatı gibi birçok alanda olduğu gibi, GKS sahiplerine verilen çalışma izinlerinin sayısının artmasında etkili olmuştur. Ancak bu etki, genel olarak sınırlı kalmıştır. 2019 yılında yabancı göçmenlere verilen toplam çalışma izni sayısı 145.232 idi. Çalışma izni alan Suriyelilerin sayısı 63.789 olup, bu izinlerin %93'ü erkeklere, %7'si ise kadınlara verilmiştir. 2020 yılında ise toplamda 123.574 göçmen çalışma izni almış olup, bunların 62.369'u Suriyeliydi (Danış ve Dikmen 2022: 37).

Yabancı çalışma izinlerinin neredeyse yarısını oluşturan Suriyelilerin çoğunluğunun hala kayıt dışı çalıştığı bilinmektedir, buda göçmenlerin sosyal uyumunda hedef ülkeye olan ekonomik etkilerin boyutunu açıkça ortaya koymaktadır.

Eğitime olan etkiler: Göç olgusu ve göçün neden olduğu entegrasyon modellerinin en kritik boyutlarından biri eğitimidir (Şeker ve Aslan, 2015). Aslan (2020) tarafından gerçekleştirilen

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi: Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

çalışmada, Suriyeli öğrencilerin Türkiye'ye entegrasyonunda, sosyal uyumlarında ve aidiyet duygusu geliştirmelerinde okulun önemli ve olumlu roller üstlendiği ortaya konulmuştur. Sirin (2015), Levent ve Çayak (2017), Taştan ve Çelik (2017) ve Saklan (2018) tarafından yapılan araştırmalarda ise Suriyeli çocukların okula erişimlerinin önündeki en büyük engelin eğitime erişim olduğu; özellikle okula kayıt ve bilgilendirme süreçleri hakkında bilgi sahibi olamama, bürokratik engeller ve okula ulaşım sorunlarıyla ilgili olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, bazı Suriyeli çocukların okula gitmeye hazır olduğu ancak eğitime erişim süreçleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları için okula gidemediği şeklinde yorumlanabilir. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu süreçte yoğun çaba ve bilgilendirme çalışmaları yaptığı da gözlemlenmektedir.

Göçmenlerin sosyal uyumunda eğitim, hayati bir rol oynar. Özellikle meslek edindirme kursları aracılığıyla göçmenlerin iş piyasasına sağlıklı bir şekilde girmelerini sağlayacak olan imkânlarla erişimleri ve geldikleri ülkede aldıkları eğitimi belgeleyebilmeleri, uyum sürecinin eğitim boyutunda önemli bir yer tutar (Buran 2024: 35).

Göçmenlerin ve göçmen kökenli ailelerin çocuklarının topluma entegrasyonu, eğitim bakımından son derece kritiktir. Bu nedenle göçmen kabul eden birçok ülke, göçmenlerin topluma uyumunu sağlamayı hedefleyen eğitim politikaları ve uygulamalarını hayata geçirmiştir. Göçmenlerin uyumunu destekleyen eğitim politikalarının oluşturulması ve hayata geçirilmesinde, göçmen topluluklarının talepleri, beklentileri ve ihtiyaçlarının belirlenmesi ve dikkate alınması kritik öneme sahiptir. Bu sebeple göçmen topluluklarının bireyleri ve onları temsil eden sivil toplum kuruluşlarıyla yapılan görüşmeler oldukça önemlidir (Kaya 2022: 354).

Bireylerin eğitim gereksinimi farklı alanlarda ortaya çıkarken, eğitimin toplumsal uyum sürecine çeşitli açılardan katkısı vardır. Belediyelerin göçmenlere sunduğu hizmetler arasında önemli bir yeri olan Türkçe kursları, ev sahibi toplumun değerlerini anlamalarına yardımcı olurken iş hayatına daha iyi koşullarda girebilme, haklarını öğrenme ve kullanma, resmi işlemlerini yapabilme, sağlık, eğitim gibi temel kamu hizmetlerinden etkin bir şekilde yararlanabilme imkânı sağlayabilir (Duman 2019: 348).

Siyasi Etkiler: Ülkelerin dış politika ve siyaset anlayışı, mülteci kabulü üzerinde etkili bir faktördür. Mülteci göçü, bir ülkenin itibarını zayıflatan bir durumdur. Bu nedenle, iyi ilişkiler içinde olan devletler, mülteci talebiyle gelen insanları kabul etmekten kaçınmakta ve bu konuda bürokratik engeller çıkarmaktadırlar. Tersine düşünüldüğünde, kötü ilişkilere sahip devletler,

mülteci talebiyle gelen insanlar için bürokratik kolaylıklar sağlamaktadırlar. Örneğin, Amerika Soğuk Savaş döneminde, komünist rejimlerden kaçan insanlar için her türlü kolaylığı sağlamıştır. 1962-1980 yılları arasında Küba'dan Amerika'ya gelen insanlar için 1.3 milyar dolar harcamıştır. Bu durum, iltica eden kişi sayısının artmasına neden olmuş ve bu insanların komünist rejimlerden kaçtığını, dolayısıyla komünist rejimlerin iyi rejimler olmadığı propagandasının yayılmasına neden olmuştur (Türkoğlu 2011: 110).

Göçmenlerin kalıcı çözümlerden biri olan vatandaşlığa geçiş oranları ve sivil toplumda temsil ile siyasi katılım oranları, göçmenlerin sosyal uyumunun siyasi boyutunu yansıtmaktadır. Göçmenlere yönelik ayrımcılıkla mücadele etmeyi hedefleyen yasal düzenlemeler, vatandaşlık kazanma süreçleri ve bu süreçte sunulan imkânlar veya karşılaşılan kısıtlamalar, sosyal uyumun siyasi boyutunun önemli unsurlarını oluşturur. Bu boyut, göçmenlerin toplumsal ve siyasal yaşama aktif katılımını teşvik etmeyi amaçlar ve bu alandaki yasal düzenlemeler büyük önem taşır. Göçmenlerle ilk teması kuran ve göçmen toplumla etkileşimleri merkezi yönetime göre daha güçlü olan yerel yönetim birimleri, kent yönetiminde göçmenlerin katılımcı mekanizmalar aracılığıyla söz sahibi olmasını teşvik eder. Göçmenlerin yaşadıkları kente ve topluma aidiyet duygusu geliştirmek için siyasi açıdan gerekli araçların kullanılması, sosyal uyumu artırabilir (Buran 2024: 36).

Güvenlik: Bugün, milyonlarca insanın savaş, etnik çatışma, otoriter rejimler ve insan hakları ihlalleri nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalarak hayatlarını başka yerlerde sürdürmeleri, sadece insanlık adına bir trajedi olmakla kalmaz, aynı zamanda ulusal, bölgesel ve uluslararası güvenliği de tehdit etmektedir (Dağı ve Polat 2004: 61).

Güvenlik sebebiyle ülkelerini terk eden insanlar, gittikleri ülkenin güvenliğini tehlikeye atabilmektedirler. Bu insanlar, gittikleri ülkenin ekonomik yapısını, politik ve sosyal istikrarını, askeri düzenini, çevreyi ve çevresel yapısını etkileyebilirler. Bu unsurların güvenlik kavramıyla yakından ilişkili olması sebebiyle, mülteciler ülkelerin güvenliğini de etkileyebilmektedirler. Mülteciler ve göçmenler, gittikleri ülkelerde muhalif gruplarla işbirliği yaparak terörist saldırılarda bulunarak ülkelerin güvenliği için sorun oluşturabilmektedirler. Mülteciler ve göçmenler, gittikleri ülkelerde silah, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi suçlara karışabilmektedirler. Bu sebeplerle, gittikleri ülkelerde hem toplum yapısı için hem de ülkenin güvenliği için tehdit oluşturabilmektedirler (Türkoğlu 2011: 109).

Göçmenlerin sosyal uyumunda hedef ülkeye olan etkileri, sadece yukarıda yazdıklarımızla sınırlı değildir. Aynı zamanda, göçmenlerin getirdiği farklı bakış açıları ve

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi: Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

deneyimler, yenilikçi çözümler üretilmesine ve toplumsal gelişmeye ivme kazandırılmasına yardımcı olur. Ancak, bu olumlu etkilerin tam anlamıyla gerçekleşebilmesi için göçmenlere sağlanan destek ve fırsatlar da önemlidir. Dil eğitimi, mesleki rehabilitasyon ve sosyal entegrasyon programları gibi politikalarla hem göçmenlerin hem de hedef ülkenin kazanımı için uyum süreci desteklenmelidir. Bu sayede, kültürel zenginliklerin harmanlanmasıyla birlikte daha kapsayıcı, adil ve sağlam bir toplum inşa edilebilir.

SONUÇ

Bu çalışma, göçmenlerin sosyal uyumunda yerel yönetimlerin önemini ve Türkiye'deki belediyelerin rolünü incelemeyi amaçlamıştır. Göçmenlerin sosyal uyumu, sadece onların ekonomik entegrasyonu değil, aynı zamanda topluma entegrasyonlarıyla da yakından ilişkilidir. Yerel yönetimler, bu süreçte kritik bir rol oynamaktadır.

Türkiye, son yıllarda göçmen politikalarında çeşitli değişiklikler ve reformlar yapmıştır. Özellikle Arap baharının başlaması ve Suriye iç savaşıyla beraber Ortadoğu'dan ülkemize gelen göç akınlarını daha profesyonel yönetmek adına ilk etapta 11.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile birlikte göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye'ye giriş ve Türkiye'de kalışları, Türkiye'den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Yaklaşık dokuz yıl boyunca da bu alanda etkili politikalar üreten Genel Müdürlük çitayı yükselterek 29 Ekim 2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan 85 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Genel Başkanlık olarak statüsü değiştirilmiştir. Bu sayede daha etkili, koordineli ve hızlı kararlar alarak Türkiye'yi uluslararası alanda düzensiz göç, göçmenler ve onun getirdiği olumsuzluklarla mücadelede gelişmiş ülkeler seviyesine çıkarmak hedeflenmiştir.

Türkiye'nin bu alandaki performansını değerlendirmek için MİPEX (Göçmen Entegrasyon Politika Endeksi), önemli bir ölçüdür. Son yıllarda, Türkiye'nin MİPEX performansında bazı gelişmeler kaydedilmiştir, ancak hala iyileştirme alanları bulunmaktadır. Özellikle, göçmenlerin topluma entegrasyonu ve sosyal haklarının güvence altına alınması konusunda daha fazla çaba gerekmektedir. Belediyeler, göçmenlerin sosyal uyumunda aktif bir rol oynamaktadır. Zira düzensiz göçmenlerin büyük çoğunluğu kent merkezlerinde

yaşamaktadır. Yerel düzeyde, belediyeler, göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak, onları topluma entegre etmek ve sosyal hizmetler sağlamak için: Nakit Temelli Yardımlar, Toplum Merkezi Desteği, Ekonomik Güçlendirme Kapsamında; küçük işletme hibeleri, mesleki eğitim, tarımsal ticaret desteği, kadın kooperatiflerine ve özel sektör girişimlerinin sürdürülebilir iş imkânları yaratması için yeni bir hibe mekanizması oluşturan Girişimcilik Geliştirme Fonu, Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek, Belediye Göçmen Koordinasyon ve Uyum Merkezleri gibi çeşitli programlar yürütmektedir. Ancak, bu programların etkinliği ve kapsamı, yerel yönetimlerin bütçelerine, kapasitesine ve politika uygulamalarına bağlıdır. Zira yerel yönetimlerin yasalar gereği göçmenlerin entegrasyonu için özel bütçeleri ya da devletten destekleri bulunmamaktadır. Bu sebeple yerel yönetimlerin göçmenlerin sosyal uyumu konusundaki etkinliği, politika önlemlerinin başarısı ve bu konuda strateji üretme çabaları ile yakından ilişkilidir. Sekiz farklı politika alanında MİPEX performansının iyileştirilmesi ve yerel düzeyde daha etkili politikaların uygulanması, göçmenlerin sosyal uyumunu artırmak için önemli adımlar olacaktır. Belediyelerin bu süreçteki rolü ve çabaları, göçmenlerin yaşamlarını iyileştirmek ve topluma daha iyi entegre olmalarını sağlamak açısından kritiktir. Bu nedenle, yerel yönetimlerin göçmen politikaları ve sosyal uyum konusundaki çabaları merkezi hükümet tarafından da desteklenmeli ve güçlendirilmelidir.

Evrensel Temel İnsan Hakları kapsamında küresel çapta oldukça takdir almış bir ülke olarak, belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetleri merkezi hükümet tarafından sübvansede edilerek insan onuruna yakışır çalışmaların artırılması önem arz etmektedir. Dünya çapında yaygın olan göçmen, sığınmacı ve mültecilere yönelik hizmet anlayışında farkındalık yaratarak insanların hak etmiş olduğu hizmetleri bir “Lütuf Temelli” klientalist³ zihniyet ve yaklaşımdan ziyade “Hak Temelli” olarak ulaşımlarına öncülük edebilmelidir. Diğer bir ifade ile göçmenlerin güvenlik, insani ihtiyaçları ve iyilik hallerinin iyileştirilmesi hususunda tamamıyla hümaniter⁴ bir anlayışla ele alınmalıdır.

Toplumun her kesimini ilgilendiren bu büyük ölçekli sorun, sadece yerel yönetimlerin ya da merkezi hükümetin sorumluluğunda olmamalıdır. Toplumun tüm bileşenleri, akademik kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri, projeler aracılığıyla kaynaklara erişim sağlayarak ve devletin hizmetlerini ihtiyaç sahiplerine ulaştırmada aracı olarak aktif olmalıdır. Sosyal hizmet

³ Klientalizm kavramı, siyasal otoritenin dağıtım ölçütlerine göre sunulan bir takım hizmetler ya da mallar karşılığında, siyasal destek talebinde bulunması şeklinde tanımlanabilir.

⁴ Hümanizm (Fransızca: humanisme), insan odaklılık veya insanmerkezcilik. Kanunların düzenlenmesinde insan aklının esas alındığı rasyonalizm ile ampirizme odaklanan felsefi düşünce öğretisi.

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi: Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

kurumları, krize müdahale stratejileriyle göçmenlere yönelik kaynakları verimli bir şekilde kullanmalı ve israf etmemelidir. Göçmenlerin bir gün geldikleri ülkelere dönebilecekleri olasılığı göz önüne alındığında, göç yönetimi, din, dil, kültür ve kimliklerini koruyucu ve önleyici yaklaşımlarla korumak için maksimum çaba göstermelidir. Göç yönetimi, sosyal hizmet uygulamaları bağlamında göçmenlere maddi ihtiyaçlarının yanı sıra dini, manevi, psikolojik, sosyal ve çevresel ihtiyaçlarını karşılayacak multidisipliner hizmetler sunmalıdır. Son olarak geleceğe yönelik olarak, belediyelerin bu alandaki çalışmalarını teknolojinin sunduğu imkânlar ve bütçeleri ölçüsünde çeşitlendirmeleri gerekmektedir. Teknolojiden faydalanarak, dijital platformlar üzerinden göçmenlerin belediye hizmetlerine erişimini kolaylaştıran belediyelerin bir adım önde olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2018). *Göç Sosyolojisi*, 2. Basım, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Adıgüzel, Y., Nursen T. (2019). *Türkiye'deki Suriyeliler ve Göç Yönetiminde Belediyelerin Rolü*, İstanbul: UCLG-MEWA Yayınları.
- Ager, A., Strang, A. (2008). Understanding Integration: A Conceptual Framework, *Journal of Refugee Studies*, 21, 166-191. <https://doi.org/10.1093/jrs/fen016>
- Akman, K. (2019). *Türkiye'de Belediyeler ve Sığınmacılar: Politikadan Uygulamaya Samsun Örneği*, Ankara: Astana Yayınları.
- Aksel, D., Büke B. (2022). Sivil Toplum ve Göç Çalışmalarında Köprüler Kurmak: Türkiye Örneği, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Türkiye'nin Göç Siyaseti Özel Sayısı, 21, 159-182.
- Aslan, Ş., Şerife G. (2016). Uluslararası Göç ve Göçün Kadın Üzerine Etkileri, 2. *Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi*, 310-320.
- Aslan, A. (2020). Suriyeli Öğrencilerin İkincil Sosyalleşmeleri Bağlamında Okulun İşlevleri: Çarşamba İlçesi Örneği, *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 8(1), 42-58.
- Aslantürk, O., Tunç, Y. E. (2018). Türkiye'de Yabancıların Çalışma İzinleri: Suriyeliler Örneği, *Ombudsman Akademik*, 5(9), 141-180.
- Arslan, M., Özgül, C. G. (2022). Misafirperverlik ile Hemşehrilik Arasında: Türkiye'de Belediyelerin Yabancılara Yönelik Hizmet Sunumu, *İdealkent*, 13(37), 1430-1452.
- Ateş, K. (2020). Göç Yönetiminde Yerel Yönetimlerin Rolü, *Iğdir University Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences*, (5), 23-40.
- Aybay, R. (2006). Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Buran, A. (2024). Türkiye'de Belediye ve Büyükşehir Belediyelerinin Göçmenlerin Sosyal Uyumundaki Rollerinin Yeniden Değerlendirilmesi, *Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Buz, S., Korç, S. (2021). Mültecilere Yönelik Kalıcı Çözümlerden Biri Olarak Gönüllü Geri Dönüş, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(50), 195-230.
- Canbey Özgüler, V. (2018). Göç ve Uyum Politikaları, *GSI Journals Serie B: Advancements in Business and Economics*, 1(1), 1-10.
- Canbey Özgüler, V. (2018). Kitlesele Göçlerin Emek Piyasalarına Etkisi: Türkiye'deki Suriyeliler, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 74, 77-102.
- Castles, S., Mark J. Miller (2008). *Göçler Çağı*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çelik, V., Pekküçükesen, Ş. (2018). Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Göç Konusundaki Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 53(3), 1273-1283.
- Çelik, Ş. (2021). Sending Back The Syrians Living in Turkey: An Assessment Within The Context Of Non-Refoulement Principle in International Law, *Middle East Journal of Refugee Studies*, 6(1), 21-38.
- Danış, D., Dikmen, H. (2022). Türkiye'de göçmen ve mülteci entegrasyonu: politikalar, uygulamalar ve zorluklar. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi:

Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

- Türkiye'nin Göç Siyaseti Özel Sayısı, 21(Özel Sayı), 24-45.*
DOI:10.46928/iticusbe.1106715
- Dağı, İ., Polat, N. (2004). *Demokrasi ve İnsan Hakları*, 2.Baskı, Ankara: Liberte Yayınları
- Duman, T. (2019). Toplumsal Uyum İçin Eğitimin Önemi: Türkiye'deki Suriyeliler Örneği, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 41, 343-368.
- Çakırer Özservet, Y. (2016), Uluslararası Göç, Yerel Yönetimler ve Toplumsal Uyum, *İller ve Belediyeler Dergisi*, 813, 48-55.
- Çavuşoğlu, H. (2007). "Yugoslavya-Makedonya" Topraklarından Türkiye'ye Göçler ve Nedenleri, *Bilig Dergisi*, 41, 123-154.
- Çiçekli, B. (2013). *Açıklamalı Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğü*, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve İsveç Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Ajansı.
- Danış, D., Dikmen, H. (2022). Türkiye'de göçmen ve mülteci entegrasyonu: politikalar, uygulamalar ve zorluklar. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Türkiye'nin Göç Siyaseti Özel Sayısı, 21(Özel Sayı), 24-45. DOI: 10.46928/iticusbe.1106715
- Erder, S., İçduygu, A. ve Gençkaya, Ö. F. (2014). *Türkiye'nin uluslararası göç politikaları: 1923-2023*, İstanbul: Tübitak&Mirekoç.
- Erdoğan, M. M. (2017). *Kopuştan Uyuma Kent Mültecileri Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği*, Marmara Belediyeler Birliği, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Erdoğan, M., Şener, B. ve Ağca, M. (2021). *Marmaranın Kent Mültecileri: Belediyelerin Süreç Yönetimi*, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Göç Araştırmaları Dergisi. (2016). 3. Cilt Sayı 2, 2015 *Türkiye Göç Raporu*, s.129-186
- International Organization for Migration. (IOM) (2009). *Uluslararası Göç Hukuku: Göç Terimleri Sözlüğü*, Cenevre.
- İçduygu, A., Ayaşlı, E. (2019). Geri dönüş siyaseti: Suriyeli mültecilerin dönüş göçü ihtimali ve gelecek senaryoları. https://mirekoc.ku.edu.tr/wp-content/uploads/2019/05/Mirekoc_Rapor_GeriDonusSiyaseti.pdf. (Erişim: 23.05.2024).
- İçduygu, A., Yüksek, D. (2012). Rethinking Transit Migration In Turkey: Reality And Representation In The Creation Of A Migratory Phenomenon, *Population, Space and Place*, 18(4), 441-456.
- Karaoğlan, B. (2022). Göçmenlerin Entegrasyonunda Yerel Yönetimlerin Rolü, *Journal of Politics, Economy and Management*, 5(1), 17-33.
- Kaya, A. (2022). Türkiye'de Entegrasyon Tartışmaları: Aktörler ve Roller, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Türkiye'nin Göç Siyaseti Özel Sayısı, 21(Özel Sayı), 335-359. DOI:10.46928/iticusbe.1194893
- Kaya, A. (2012). Backlash of Multiculturalism and Republicanism in Europe, *Philosophy and Social Criticism Journal*, 38, 399-411.
- Keleş, R., Mengi, A. (2021). *Kent Hukuku*, 2. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

- Kirişçi, K. (2007). Turkey: A Country of Transition from Emigration to Immigration, *Mediterranean Politics*, 12, 1, 91-97.
- Levent, F., Çayak, S. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14-1(27), 21-46.
- Özgür, E. M. (2020). Göç, İkametgâh Ayırışması ve Entegrasyon: Türk Kentleri İçin Bir Değerlendirme, *Cografya Dergisi*, 41, 221-240. <https://doi.org/10.26650/JGEOG2020-0032>
- Park, R. E., Burgess, E. W. (1924). *Introduction to the science of sociology*, The Univesity of Chicago Press. <http://www.gutenberg.org/files/28496/28496-h/28496-h.htm>.
- Portes, A., Rumbaut, R. (2001). *Legacies: The story of the immigrant second generation*, Berkeley, CA: University of California Yayınları.
- Saklan, E. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Eğitim Çağı Çocuklarının Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Çözümleme, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi-Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sağiroğlu, A. Z., Yılmaz İ. H. (2021). *Yabancılarla Birlikte Yaşamak: Mamak Örneği*, 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sönmez, M. E., Şahin, Ş. (2021). Gaziantep'teki Suriyeli Sığınmacıların Etnik Kökenlerine Göre Geri Dönüş Eğilimleri, *Gaziantep Üniversitesi Ayıntab Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 37-51.
- Şeker, B. D., Sirkeci, İ. ve Yüceşahin, M. M. (2015). *Göç ve Uyum*. (Eds.), (1st ed.), Transnational Press London.
- Şeker, B. D., Aslan, Z. (2015). Refugee Children in The Educational Process: An Social Psychological Assessment, *Journal of Theoretical Educational Science*, 8(1), 92.
- Şirin, S. R., Rogers-Sirin, L. (2015). *The Educational and Mental Health Needs of Syrian Refugee Children*, Washington, DC: Migration Policy Institute.
- Tanrikulu, F., Doğan, S. (2020). Syrian Asylum Seekers and The Question of Living in Turkey Or Returning To Their Home Country: Mardin Case, *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(99), 105-123.
- Taştan, C., Çelik, Z. (2017). *Türkiye'de Suriyeli Çocukların Eğitimi: Güçlükler ve Öneriler*, Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Topçu, E., Tuba B. (2020). Göç Bağlamında Toplumsal Uyum Göstergeleri, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), 23-34.
- Türkoğlu, O. (2011). Mülteciler ve Ulusal/Uluslararası Güvenlik, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 101-118.
- UNHCR. (2014). The Integration of Refugees: A Discussion Paper. https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/integration_discussion_paper_July_2014_EN.pdf
- URL-1: "Kaynaştırmanın Adresi YILSUM". (2020). <https://www.yildirim.bel.tr/tr/sosyal-yasam/yildirim-sosyal-uyum-merkezi-yilsum> (Erişim: 24.05.2024).
- URL-2: "İyi Uygulama Örneğinde BM, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesini Seçti". (2021). <https://umhd.org.tr/page/iyi-uygulama-ornegi-nde-bm-sanliurfa-buyuksehir-belediyesini-secti/720> (Erişim: 24.05.2024).

Göçmenlerin Sosyal Uyumunda Yerel Yönetimlerin Etkisi:

Belediyelerin Rolü Üzerine Bir İnceleme

- Ustabulut, M. Y., Boylu, E. ve Başar, U. (2022). Türkiye ve Seçilmiş Avrupa Ülkelerinin Göçmen Entegrasyon Politikalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, *Bilig Dergisi*, 103, 1-30.
- Yıldırım, A., Yürür, Y. Ö. (2019). Uluslararası Göçmenlerin Türkiye'ye Uyumunu Yasal Düzenlemeler Ne Derece Uyumu/Entegrasyonu Hedefliyor?, *International Journal of Political Science and Urban Studies*, 7(1), 19-41.
- Yılmaz, İ. H. (2023). Farklı Refah Rejimlerinde Göç ve Sosyal Politika, Ü. İ. Ortakaya ve D. Koca (Ed.), *Göçmen Uyumuna Yönelik Sosyal Politikalar: Almanya, Hollanda ve Japonya Örnekleri* içinde (1-26), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yorgancılar, S., Yılmaz, Ş. (2022). Göçmen hizmetlerinde kurumların hizmetlerinin karşılaştırılması İngiltere Türkiye örnekleri, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 10(32), 294-309. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1176861>
- Yücel, Z. Y. (2019). *Ulus Devlet, Mültecilik Ve Menşe Ülkeye Geri Dönüş: Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mülteciler*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul-İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

